

LBRIS

We know
books

Încotro ne îndreptăm

PAVEL NEDELCU

Prefață de Emanuela Ilie

LITERA
București

asupra unei psihologii (hiper)sensibile. În fond, nu e deloc întâmplător faptul că, în chiar miezul acestui roman straniu și sensibil, Pavel Nedelcu strecoară o propoziție care a făcut istorie: *Sunt fiul unui nimeni*. Înainte de orice altceva, *Încotro ne îndreptăm* mi se pare o carte despre sfâșierea interioară continuă, deruta alimentată de o alteritate ostilă și conflictele insolubile ale unui eu traumatizat exact de cei care ar trebui să îl protejeze. Adică, pe scurt, despre criza identitară perpetuă.

Emanuela ILIE

INSTRUCȚIUNI DE UTILIZARE A PRODUSULUI

1. Fiecare produs livresc are propriul ritm de consum.
2. În cazul acestui produs, se recomandă utilizarea, prin citire, a nu mai mult de zece pagini pe zi.
3. Este posibil ca unele paragrafe, secțiuni sau pagini să necesite mai multe lecturi.
4. Dacă prin citire sau recitare consumatorul nu va ajunge la un sens satisfăcător, la o direcție clară, la un *într-acolo*, atunci scopul produsului a fost...
5. Producătorul își conjugă orice responsabilitate în cazul în care produsul nu va fi pe placul consumatorului. De declinare se ocupă autorul.
6. Opinia comună este că produsele livrești de calitate se citesc *repede* sau *ușor*. Din fericire, scrierea literar-artistică nu corespunde întotdeauna acestor...

LIBRIS

We know
BOOKS

7. Opinia comună este că, în *scrierea creativă*, anumite standarde și norme se impun; autorul a lucrat însă, deseori, împotriva lor – pentru că literatura nu este...
8. Literatura nu explică nimic, deși uneori poate da impresia.
9. Literatura este speculație: ca speculație, literatura e perfect inutilă.

Prima sală, dreptunghiulară, de mărimea unei arene sportive, este acoperită de bolți uriașe de sticlă. În mijlocul ei se găsesc două rânduri de scaune de metal, cu spătarele orientate în direcții opuse. Călătorii așezați sunt nevoiți să stea spate în spate: o parte privesc înspre gara propriu-zisă, ale cărei peroane paralele, atunci când nu sunt ocupate de trenuri, permit observarea șinelor, ceilalți admiră labirintul de magazine întins pe două etaje, până la ieșirea (sau intrarea, în funcție de direcția călătorului) principală. Aceasta din urmă mărginește o altă încăpere enormă (a doua sală dreptunghiulară a gării), acoperită de aceleași bolți de sticlă prin care soarele trece orbitor, făcându-i pe călători să-și ducă mâna căuș la frunte.

Etajul al doilea al clădirii, susținut de stâlpi de marmură, nu este foarte larg. Arhitecții i-au circumscris suprafața, limitând-o la o zonă centrală în care să nu încapă mai mult de un restaurant și standul de muzică și filme al singurei librării din stație (cărțile aflându-se la parter). Arhitectura gării oferă călătorilor, prin

prezența constantă a luminii pătrunzând prin acoperișul de sticlă de la intrarea, respectiv ieșirea din clădire, senzația că se află nici în afara, nici înăuntru ei: lucru, până la urmă, de o importanță marginală pentru un călător grăbit care, în afară de întârzierea propriului tren, nu are nici vreme, și nici suficientă profunzime sau răbdare, dacă acestea (mai) sunt elementele ce ajută la formarea unei opinii complete în societatea noastră, să observe și altceva, cum ar fi aceste subtilități arhitectonice. Pentru călătorul obișnuit, ce contează este funcționalitatea clădirii. Ar putea fi și un buncăr pătrat de ciment, pe pereții căruia firele instalației electrice să se întindă, la vedere, în tuburi de plastic, purtând electricitatea spre becuri și panouri, spre tonomatele de cafea sau bancomate, spre vitrinele fiecărui magazin.

Doar pentru cei care intră pentru prima dată în această gară, sau pentru cei care nu o frecventează decât foarte rar – turiști cu ghiozdane în spate, îmbrăcați prost, nedormiți, cu părul zbârlit, oameni de afaceri nevoiți să ia un tren intercity în loc să-și folosească mașina personală, imobili pe toată durata călătoriei în scaunul lor, în cămășile perfect apretate, cu privirea pe geam sau în telefoanele mobile sau în tablete sau în mici laptopuri sau în acte de hârtie, pe care le scot din mape de plastic sau de carton sau din vreun buzunar al genților de piele ce îți transmit

sobrietate și importanță, pentru grupurile de elevi gălăgioși, puși pe șotii, pentru artiștii în continuă căutare de inspirație și alte categorii de persoane reflexive sau pur și simplu străine locului –, doar pentru ei, spuneam, clădirea nu înseamnă numai un buncăr de ciment cu semnele cofrajelor la vedere, rece și întunecos, sinistru ca o peșteră. Gara oferă artă și divertisment, prin pereții săi trebuind să treacă, așadar, ca printr-o sită, vibrația nestăvilită a vieții. Pentru majoritatea călătorilor descriși mai sus gara înseamnă primul sau ultimul contact cu orașul, un salut de bun venit sau bun-rămas, unul nu mai puțin important decât celălalt.

În gară totul trebuie să se desfășoare, așadar, ca la carte. De aceea nu sunt admise greșeli în rândul personalului. Toți vizitatorii sunt considerați clienți și este de-a dreptul strigător la cer ca, dintr-o eroare care, în această societate, este numită *lipsă de professionalism*, să se creeze vreodată disconfort clientului. O rețea nevăzută de roboți umani lucrează pe sub scoarța de ciment și gresie și leduri a pereților, în spații întunecoase ale căror uși se deschid și se închid misterios. Rețeaua asigură clienților cel mai bun tratament și cea mai atractivă reclamă. Fără să înțelegi de ce, cobori din tren și te îndrepti spre un magazin oarecare. Să fi fost vorba despre o alegere personală, sau ai fost stimulat, în mod direct sau indirect, conștient sau inconștient – pentru

unii, e vorba despre aranjarea vitrinelor, pentru alții, de amplasarea propriului local (magazinul care se află mai aproape de cele două săli aflate la extremitățile gării este mai vizibil decât, spre exemplu, librăria, care rămâne mereu în penumbră, sub pilaștrii centrali care susțin etajul), de panourile luminoase ce îl anunță, de promptitudinea unei echipe de vânzători –, să cumperi?

Însă dincolo de buna funcționare a punctelor de vânzare ce le permit satisfacerea unor dorințe, călătorii au nevoie și de acel scut invizibil, deși omniprezent, la adăpostul căruia să se simtă protejați: scutul, spre exemplu, al pereților propriei case sau al propriului autoturism atunci când afară se revarsă o ploaie torențială: *siguranța*, sau iluzia ei, diferența nu e atât de mare pe cât se poate crede.

În această gară, siguranța nu este oferită doar de grupurile de polițiști care patrulează de-a lungul sălilor, ce aruncă priviri circumspecte oricărei ființe. Asta pentru că dumnealor, fiind angajații Statului, nu-și pot permite să piardă vremea prin gări *în permanență*.

Nici militarii, cu mitraliera lor grea, lustruită până la orbire, uniformă și ghete până la genunchi, nu patrulează prin gară decât în situații extreme, cu ocazia vreunui atentat. Aceștia însă, dacă e să ne luăm după statistici (și e), mai mult înfricoșează decât liniștesc, iar

asta nu datorită aspectului lor grav sau a privirii de gheață: înspăimântătoare e însăși apariția unui militar, neobișnuită în societatea actuală, certitudine pre- sau post-mergătoare unui grav incident..

Astfel, cei care se ocupă *permanent* de siguranța călătorilor în gara noastră, exercitând cu loialitate și profesionalism această unică sarcină, sunt cavalerii negri ai firmei private de pază și protecție UPERCUT. De obicei în număr de zece, agenții se pot dubla sau tripla în situații de suprapopulare a gării, cu ocazia organizării unor evenimente sau în perioada concediilor, când spațiul devine neîncăpător din motive de la sine înțelese.

Agenții de pază Upercut sunt percepuți de călători cu simpatie. În orice caz, cu mai multă simpatie decât polițiștii sau militarii. Din statisticile întocmite de reporterii curioși la fața locului, efectuate pe baza răspunsurilor călătorilor la interviuri, rezultă că explicația acestei afinități se datorează modului în care este perceput Statul. Întrucât nu (mai) reprezintă Statul, ci o structură a acestuia privatizată, adică o așchie ruptă din trunchiul inițial, firma privată s-a apropiat tot mai mult de cetățean, renunțând la profesionalismul sec, învechit al lemnului din care, altădată, făcea parte.

Acesta ar putea fi, dacă suntem gata să-l admitem ca atare, motivul pentru care se

observă călători atât de dezinhibați, încât își pun mâinile pe umerii agenților, trăgându-i lângă ei ca pe niște frați de pahar. Cei care nu sunt în pas cu tehnologia modernă, incapabili să urmărească tabelele electronice, îi întrebă pe acești agenți de mersul trenurilor sau de una dintre cele patru ieșiri posibile din labirintul în care au nimerit, Mă scuzați, Spuneți, vă rog, Cum se iese, dom'le, de-aici, Spre trenuri, sau spre oraș, Păi, spre oraș, unde să fie stație de autobuz, În cazul ăsta, drept înaintea, Mulțumesc, domnule Franz, Cu plăcere, răspunde agentul de pază surâzând politicoasă. În membrele sale persistă, preț de câteva secunde, o exaltare izvorâtă din conștientizarea propriului rol social. Un polițist nu ar ști să furnizeze mai bine aceleași informații și, chiar dacă ar ști, se gândește domnul Franz, niciun călător nu ar dori să i se adreseze.

În primul rând, se crede că polițiștii sunt neciopliți: răspund în doi peri, de parcă i-ar deranja întrebările. În al doilea rând, nu au numele la vedere, așa cum prevede uniforma Upercut, printat în piept sub o bandă protectoare de plastic: *Franz L.* Afișarea numelui creează o legătură imediată cu oricine, te introduce înaintea de a deschide gura: Sunt Franz și patruliez în gară în folosul cetățeanului, dacă aveți nevoie de mine este de ajuns să mă strigați, pe când nu același lucru s-ar putea spune despre un polițist (căci despre militari nici nu

încapă vorba; nimănu-i nu i-ar trece prin cap să ceară informații unei autorități atât de îndepărtate, poate doar celor aparținând generației pentru care era o obișnuință să fii înconjurat de soldați: cumva, în adâncul nostru, chiar dacă nu avem pregătire militară, înțelegem afrontul pe care i l-am aduce întrebând un soldat cum se iese din gară, similar aceluia adus, se spune, de un tânăr imigrant cu mustață, părul încâlcit și ochi rătăciți primarului orașului atunci când, în timpul unui discurs de campanie electorală, l-a întrerupt pentru a-l întreba unde se plătește factura la curent). În lipsa altor informații, unui militar sau polițist nu i te poți adresa decât repetându-i funcția, așa că, între *domnule polițist* și *domnule Franz*, desigur că a doua variantă este de preferat unui dialog, fie el și unul formal, întrucât definește interlocutorul și îl izolează, îl sensibilizează atrăgându-i atenția. În plus, a rosti *domnule polițist* nu e atât de ușor, tonul poate varia în funcție de sentimentele emițătorului față de autoritatea oficială, uneori denotând ironie, superioritate sau dezgust.

Diferențele nu se opresc însă aici, pentru că nici polițiștii, nici militarii nu patrulează, vreodată, de unii singuri. Există un cod comun tuturor forțelor de ordine, care, la un anumit articol și alineat, declară, printre altele, după un amplu spațiu dedicat definiției patrulării, cum se execută corect această tehnică de

supraveghere. Ea trebuie să se desfașoare cel puțin în compania unui alt camarad, superior, egal sau inferior în grad, nu din motive de socializare (dialogul este strict interzis, pentru că distrage de la scopul patrulării), ci pentru a nu da semne de slăbiciune: un singur polițist sau militar este mai vulnerabil decât un grup de doi-trei.

Agenților de pază nu li se cere asta în mod explicit, însă ei respectă oricum regula însoțirii, chiar dacă, și aici rugăm cititorii să rețină detaliul (nici noi nu știm de ce, dar pare important), chiar dacă, spuneam, în timpul patrulării, agenții comunică și glumesc între ei, cum nu ar face-o vreodată reprezentanții ascetici ai Statului. De unde rezultă, reluând ideea de mai sus, că marele avantaj al expunerii numelui în piept este următorul: în timpul patrulării, un călător aflat înaintea unui grup de polițiști s-ar adresa generic unuia dintre ei, Domnule polițist, pe când altfel se pune problema când, din grupul de agenți de pază, doar unul este selectat și strigat pe nume pentru a răspunde nelămuririlor.

Să ne imaginăm că la această chemare de *domn polițist* ar răspunde tot grupul care patrulează sau că, din pricina nedumeririi, niciunul dintre membrii grupului nu ar face-o. S-ar crea situații stânjenitoare, polițiști și călători deopotrivă ar încremenii în perfectă tăcere, ca niște

modele înaintea unui fotograf. Domnul Franz își amintește de acel polițist care, cu multă vreme în urmă, a izbucnit în râs în mijlocul unei asemenea situații: un râs atât de puternic, încât un geam din acoperișul boltit al gării s-a făcut țandări, cioburile ucigând apoi, în căderea lor spectaculoasă, câțiva turiști care fotografiiau prima sală de așteptare.

În timp ce domnul Franz își lasă mintea să rătăcească astfel, căci ceea ce am relatat mai sus este doar transcrierea gândurilor sale (de unde altundeva să fi cunoscut în mod detaliat aceste informații inedite despre organizarea forțelor de ordine, private sau de Stat?), corpul îi patrulează prin gară cu brațele încrucișate, iar privirea îi joacă ager de la un capăt la celălalt al pereților, apoi dinspre centrul sălii de așteptare către pereți și înapoi, așa cum prevede Manualul Agenților de Pază. Acest manual este recapitulat în fiecare an în firma Upercut. Se dă un test pe care dacă îl pici, ți se taie o întreagă lună de salariu! Domnul Franz patrulează alături de Grig, un nou-venit ce aplică la literă regulile din Manual, așa cum procedează, de obicei, mai toți novicii. Pe lângă asta, menține o tăcere absolută, deși nu este exclus ca și timiditatea să fie de vină.

În timp ce domnul cu dilema ieșirii din gară s-a apropiat de ei, Grig a continuat să-și rotească privirea de jur împrejur, încercând să

comunică, prin expresie, că nu e de competența lui să răspundă unor astfel de întrebări: lucru adevărat, întrucât există deja în gară un birou de informații, un chioșc de culoare roșie, în totalitate acoperit de pliante și broșuri, din spatele cărora (mai bine zis, de sub care) un angajat al căilor ferate tastează la un computer întreaga zi, fără să-și ridice privirea din ecran nici măcar atunci când trebuie să răspundă întrebărilor. Domnul Franz cunoaște însă Manualul pe dinafară, știe că nu există nicio regulă clar formulată care să interzică dialogul cu călătorii în timpul patrulei. Seriozitatea excesivă a novicilor îl plictisește, deși o înțelege: au fost vremuri când și el se comporta astfel.

Prins în asemenea gânduri, patrulând cu trupul, dar cu mintea liberă, domnul Franz nici nu observă când se apropie de el, timid, secretarul firmei. Din spatele ochelarilor săi imenși, bărbatul părea o insectă privind prin lentilele bombate ale unui microscop. În firmă i se spunea Mutul, deși nu acesta era numele său: se numea, de fapt, Surdu. Alții, din ignoranță batjocoritoare, îl chemau Surdo-Mutul, deși auzea foarte bine și, chiar dacă era sărac la vorbă și avea o voce slabă, putea articula cuvintele în mod obișnuit.

V-a chemat șeful, spuse el, atât de încet, încât abia i se auzi vocea în vacarmul neîntre-rupt al gării – trenuri claxonând la plecare și la

venire, vocea robotică a spicherului anunțând cursele următoare, reclamele rulând pe ecranele publicitare (*Biscuiții Gară, pentru o călătorie ușoară!*), conversațiile dintre călători (Pe unde se iese de aici, Hai să-l întrebăm pe ăsta de la securitate!) – iar dacă domnul Franz nu l-ar fi recunoscut pe secretar, ar fi crezut că cineva îi face o glumă proastă, cum sunt cei care te ating pe umărul drept și se poziționează în stânga ta, găsin-d amuzant faptul că te-ai întors spre dreapta. Ce-ai spus, întrebă el, Vă așteaptă șeful, Pe mine, În biroul său, De ce, Cât puteți de repede!

Secretarul nu răspundea niciodată direct, rostea probabil orice îi trecea prin minte: informații utile, de altfel, însă fără nicio legătură cu întrebările. După ce spuse asta, se îndepărtă la fel cum venise, neobservat, dispărând complet, de parcă ar fi intrat în pământ. Domnul Franz așteptă până când în calea sa apărură un alt cuplu de agenți în patrulare. Îl împinse pe Grig în mijlocul lor și se îndreptă spre una dintre ușile cu acces restricționat, deschizând-o cu un aer misterios.

*

În biroul Șefului angajații intră rareori. Fap-te mari trebuie să se fi întâmplat pentru a fi che-mat acolo. Șefului nu-i place să fie deranjat nici măcar de secretar: se spune că cei doi comunică